

ἐπὶ τούτων. Ἀλλὰ μὴν ἐπ' ἐκείνων ἐστὶ ψευδῆς ἢ τῇ ἀληθεῖ ἀντικειμένη ἡγουν ἢ ἀπόφασις· τῇ γὰρ ὅτι ἄνθρωπος ἐστὶν ἢ λέγουσα ὅτι ἄνθρωπος οὐκ ἐστὶν, ἢ τῇ ὅτι ὁ Σωκράτης ἄνθρωπος ἐστὶν ἢ λέγουσα ὅτι ὁ Σωκράτης ἄνθρωπος οὐκ ἐστὶν ἀντίκειται, οὐχ ἢ τὸ ἐναντίον λαμβάνουσα· οὐ γὰρ ἐστὶ τῷ ἀνθρώπῳ τι ἐναντίον. Εἰ γοῦν ἐπὶ τῶν ἐχόντων ἐναντία αὐταῖ εἰσὶν ἐναντία αἰ τῆς ἀντιφάσεως, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, τῶν ἐχόντων δηλονότι ἐναντία, ἐναντία εἰσονται αἰ τοιαῦται, ἡγουν αἰ τῆς ἀντιφάσεως.

*Ἐτι ὁμοίως.

10 Ἐκτον καὶ τελευταῖον τίθησι νῦν ἐπιχείρημα πρὸς τὸ αὐτό. Λαμβάνει γοῦν τέσσαρας προτάσεις περὶ τοῦ ἀγαθοῦ, ἐν αἷς καὶ τὸ κατηγορούμενον καὶ τὸ ὑποκειμένον ἐστὶ τὸ ἀγαθόν, ὧν αἰ μὲν δύο εἰσὶν ἐξ ὠρισμένου ὑποκειμένου, αἰ δὲ λοιπαὶ δύο ἐξ ἀόριστου, οἷον τὸ ἀγαθὸν ἀγαθόν ἐστὶ· τὸ ἀγαθὸν ἀγαθόν οὐκ ἐστὶ· τὸ μὴ ἀγαθὸν ἀγαθόν ἐστὶ· τὸ μὴ ἀγαθὸν ἀγαθόν οὐκ ἐστὶ. Καὶ φησὶν ὅτι ὁμοίως ἔχει ἢ τοῦ ἀγαθοῦ ὅτι ἀγαθὸν δόξα καὶ ἢ τοῦ μὴ ἀγαθοῦ ὅτι οὐκ ἀγαθόν, τουτέστιν ἀληθεῖς εἰσὶν ἄμφω, καὶ πρὸς ταύταις ὁμοίως ἔχει ἢ τοῦ ἀγαθοῦ ὅτι οὐκ ἀγαθόν καὶ ἢ τοῦ μὴ ἀγαθοῦ ὅτι ἀγαθόν, τουτέστι ψευδεῖς εἰσὶν ἄμφω. Εἰλήφθω τοίνυν ἢ τὸ μὴ ἀγαθὸν δοξάζουσα ὅτι μὴ ἀγαθόν, τουτέστιν ἢ ἐκ μεταθέσεως ἀπόφασις, καὶ ταύτῃ ἀληθεῖ οὔτῃ σκεπτέον τίς ἂν εἴη ἐναντία ψευδῆς. Ἔσται τοίνυν ἢ ἑτέρα τῶν δύο ψευδῶν, ἢ ἢ ἀόριστος κατάφασις, ἢ ἢ ὠρισμένη ἀπόφασις· οὐ γὰρ δὴ ἑτέρα τις ἔσται παρ' αὐτάς ἐναντία ταύτῃ· οὔτε γὰρ ἢ λέγουσα, ὅτι τὸ μὴ ἀγαθὸν κακόν ἐστὶν· ποτὲ γὰρ συναληθεύσει· ἐκείνη, οἷον ἐπὶ τῆς πονηρίας· ἢ γὰρ πονηρία, μὴ ἀγαθόν οὔσα, κακόν ἐστὶν· ἀληθῆς δὲ ἀληθεῖ δόξῃ οὐδέποτε ἐστὶν ἐναντία. Ἀλλ' οὐδὲ ἢ λέγουσα τὸ μὴ ἀγαθὸν οὐ κακόν ἐστὶν ἐναντία ἐκείνῃ τῇ τὸ μὴ ἀγαθὸν οὐκ ἀγαθόν, περὶ τῆς ἣν ὁ λόγος, διότι καὶ ἢ τὸ μὴ ἀγαθὸν οὐ κακόν ἀληθῆς δύναται εἶναι ἐπὶ τοῦ βρέφους, ὥστε καὶ ἄμφοτεραι, συναληθεύουσαι ταύτῃ, οὐκ εἰσὶν ἐναντία.* Καὶ διὰ τοῦτο ἐξ ἀνάγκης εἶπον ἐναντίαν εἶναι αὐτῇ τὴν ἑτέραν τῶν προεκτεθειμένων ψευδῶν. Τούτων τοίνυν ἢ ἑτέρα ἢ δοξάζουσα τὸ μὴ ἀγαθὸν ὅτι ἐστὶν ἀγαθόν, ψευδῆς οὔσα, ἐναντία ἐστὶν αὐτῇ ἀληθεῖ οὔτῃ· αὐτῇ γὰρ μᾶλλον ἂν εἴη ἐναντία, ἐξ ἀόριστου οὔσα ὑποκειμένου, ὥσπερ καὶ ἢ ἀληθῆς· ἴσων γὰρ

* ὠρισμένη κατάφασις· τὸ ἀγαθὸν ἀγαθόν ἐστὶν. { ἀληθῆς.
 ὠρισμένη ἀπόφασις· τὸ ἀγαθὸν ἀγαθόν οὐκ ἐστὶν. { ψευδῆς.
 ἀόριστος κατάφασις· τὸ μὴ ἀγαθὸν ἀγαθόν ἐστὶν. { ψευδῆς.
 ἀόριστος ἀπόφασις· τὸ μὴ ἀγαθόν, ἀγαθόν οὐκ ἐστὶν. { ἀληθῆς.

{ τὸ μὴ ἀγαθὸν οὐ κακόν ἐστὶν.
 { τὸ μὴ ἀγαθὸν κακόν ἐστὶν.

οὐσῶν κατὰ τὸ ψευδὸς, προτιμάσθαι δίκαιον ὅμως τὴν ἐτέραν τούτων τὴν ἀόριστον ἔχουσαν τὸ ὑποκείμενον, ὡσπερ καὶ ἡ ἀληθής· ὥστε εἰ ἡ λέγουσα τὸ μὴ ἀγαθὸν ἀγαθὸν ἐστὶν ἐναντία ὡς ψευδῆς τῇ λεγούσῃ τὸ μὴ ἀγαθὸν μὴ εἶναι ἀγαθόν, λείπεται τὴν ἐτέραν ψευδῆ τῇ λεγούσῃ τὸ ἀγαθὸν μὴ εἶναι ἀγαθὸν ἐναντίαν εἶναι τῇ λοιπῇ τῶν ἀληθῶν τῇ λεγούσῃ τὸ ἀγαθὸν ἀγαθὸν εἶναι. Ἄλλ' αὕτη ἡ ψευδῆς ἐστὶν ἀπόφασις ἐκείνης καὶ τρόπῳ ἐναντίῳ προφερομένη. Ἐναντία ἄρα εἰσὶ δόξαι αἱ ἐναντίως ἀποφαινόμεναι περὶ τοῦ αὐτοῦ καὶ οὐχ αἱ περὶ τῶν ἐναντίων.

Φανερόν δέ.

Διορισάμεντες τὴν ἀλήθειαν περὶ τούτου τοῦ ζητήματος ἐν ταῖς ἀδι- 10 ορίστοις προτάσεσιν ὅσον πρὸς τὰς ἐν τῇ ψυχῇ δόξαι, νῦν διορίζεται τὴν αὐτὴν ἀλήθειαν καὶ ἐν ταῖς καθόλου προτάσεσιν καὶ προσδιωρισμέναις· f. 210^v οὐδὲν γάρ, φησί, διοίσει πρὸς τὸ ἀληθῆ εἶναι τὰ εἰρημένα, ἐὰν ἡ κατάφασις ἢ προσδιωρισμένη· ἐστὶ γὰρ καὶ τῇ τοιαύτῃ καταφάσει ἐναντία οὐχ ἡ τοῦ ἐναντίου κατάφασις, ἀλλ' ἡ καθόλου ἀπόφασις, οὐχ ἀπλή οὐσα 15 καὶ ἐπὶ τῶν ἀδιορίστων, ἀλλὰ διπλή, ἢ τε ἐναντίως ἀντικειμένη καὶ ἡ ἀντιφατικῶς· ἦγουν τῇ πᾶν ἀγαθὸν ἀγαθὸν ἐστὶν ἀντικείμενη οὐχ ἡ πᾶν ἀγαθὸν κακόν, ἀλλ' ἡ οὐδὲν ἀγαθὸν ἀγαθὸν ἐστὶν καὶ ἡ οὐ πᾶν ἀγαθὸν ἐστὶν, ἢ μὲν προτέρα ἐναντίως, ἢ δὲ δευτέρα ἀντιφατικῶς. Εἶτα δείκνυσι τὴν αἰτίαν τοῦ μηδὲν διαφέρειν τὴν ἀδιορίστον κατάφασιν τῆς καθόλου 20 καὶ προσδιωρισμένης· ἡ γὰρ δόξα τοῦ ἀγαθοῦ, φησὶν, ὅτι ἀγαθόν, εἰ τὸ ἀγαθὸν ἀντὶ τοῦ καθόλου ἀγαθοῦ ληφθείη, οὐχὶ τοῦ τινος ἀγαθοῦ, ἢ αὕτη ἐστὶ τῇ δοξαζούσῃ ὅτι ἀγαθὸν ἐστὶν ὅτιπερ ἂν ἢ ἀγαθόν· αὕτη δὲ πάλιν οὐδὲν διαφέρει τῆς δοξαζούσης πᾶν ἀγαθὸν ἀγαθὸν εἶναι· ὥστε ἢ τὸ ἀγαθὸν ἀγαθὸν εἶναι δοξαζούσα καὶ ἢ πᾶν ἀγαθὸν ἀγαθὸν εἶναι 25 ἢ αὕτη ἐστὶν. Δεῖ δὲ νοεῖν τοῦτο ἐπὶ τῶν ἀναγκαίων· οὐδὲν γάρ διαφέρει εἰπεῖν ὁ ἄνθρωπος ζῶν ἐστὶ, καὶ πᾶς ἄνθρωπος ζῶν ἐστὶν· τότε γὰρ τὸ ἄρθρον καθόλου προσδιορισμοῦ δύναμιν ἔχει. Ἄλλὰ τὸ εἰπεῖν ὁ ἄνθρωπος λευκός ἐστὶ διαφέρει τοῦ εἰπεῖν πᾶς ἄνθρωπος λευκός ἐστὶν· τὸ γὰρ ἄρθρον τότε δύναμιν ἔχει τοῦ τις, καὶ ὁ ἄνθρωπος τότε οὐ καθόλου 30 λαμβάνεται. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Φιλόσοφος εἶπεν· Εἰ καθόλου τὸ ἀγαθὸν ληφθείη. Τὸ δ' αὐτὸ φησὶ καὶ ἐπὶ τοῦ μὴ ἀγαθοῦ· τὸ γὰρ μὴ ἀγαθὸν ἀγαθὸν ἐστὶν οὐδὲν διαφέρει τοῦ πᾶν μὴ ἀγαθὸν ἀγαθὸν ἐστὶν, εἰ καθόλου τὸ μὴ ἀγαθόν· ὥστε εἰ ὁμοίως ἔχουσιν αἱ ἀδιορίστοι καταφάσεις ταῖς καθόλου ἀποφάσεσιν ἐπὶ γε τῶν τοιούτων, καὶ ἡ ἀντίθεσις ὁμοίως γενήσεται ἐπ' ἀμφοῖν.

“Ὡστ’ εἶπερ.

Ἦν διορίζεται· καὶ συμπεραίνει· τὴν τοιαύτην ἀλήθειαν ὅσον πρὸς τὸν λόγον περὶ οὗ καὶ ἡ πρόθεσις ἦν αὐτῶν. Ὡστε, φησὶν, εἶπερ ἐπὶ τῆς δόξης οὕτως ὡς εἴρηται καὶ δέδεικται· ἔχει, ὅτι ἐναντία δόξαι εἰσὶν αἱ ἐναντίως δοξάζουσαι, σύμβολα δὲ εἰσὶ καὶ εἰκόνες τῶν ἐν τῇ ψυχῇ τὰ ἐν τῇ φωνῇ, ἀνάγκη γὰρ τῇ φωνῇ ἐναντίας ἀποφάνσεις εἶναι· τὰς ἐναντίως τρόπῳ περὶ τοῦ αὐτοῦ ἀποφαινόμενας ἐπὶ μὲν τῶν καθόλου διχῶς, ἢ ἐναντίως, ἢ ἀντιφατικῶς· ἐπὶ δὲ τῶν ἀδιορίστων ἀπλῶς ἤγουν ἀντιφατικῶς.

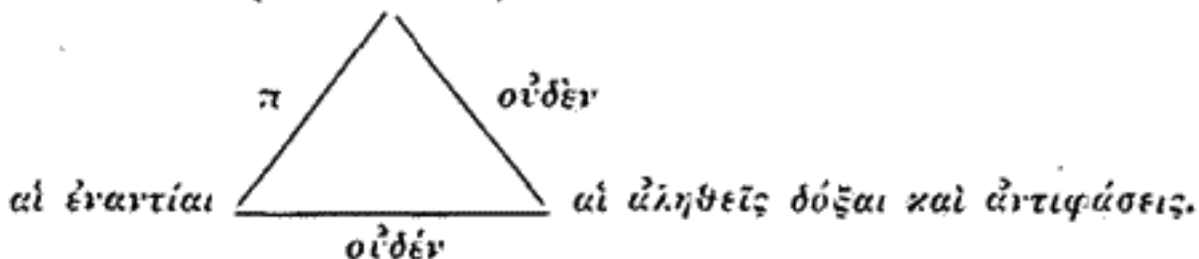
Φανερόν δέ.

10 Ἐπεὶ δὲ ἐν τῷ ἑκτῷ ἐπιχειρήματι ἔλαβεν, ὅτι ἀληθῆς ἀληθεῖ δόξα οὐδέποτε ἐστὶν ἐναντία, νῦν ἀποδείκνυσι τοῦτο. Τότε γὰρ οὐκ ἀπέδειξεν, ἵνα μὴ ποιῆσθαι σύγχυσιν ἐν τῷ ἐπιχειρήματι. Καὶ πρῶτον τίθησι τὸ συμπέρασμα τοῦ λόγου· δεύτερον, τὴν μείζονα πρότασιν· τρίτον, τὴν ἐλάττω καὶ τὴν ταύτης ἀπόδειξιν. Φησὶ τοίνυν ὅτι φανερόν ἐστιν, ὅτι οὐκ ἐνδέχεται ἀληθῆ ἀληθεῖ ἐναντίαν εἶναι, οὔτε δόξαν, οὔτε λόγον. Εἶτα τίθησι τὴν μείζονα· ἐναντία μὲν γὰρ εἰσὶν αἱ περὶ τὰ ἀντικείμενα. Εἶτα τίθησι τὴν ἐλάττω· αἱ δὲ ἀληθεῖς δόξαι καὶ ἀντιφάσεις ἤγουν λόγοι οὐκ εἰσὶ περὶ τὰ ἀντικείμενα ἀλλὰ μᾶλλον περὶ τὰ αὐτά. Καὶ τίθησι τὴν ἐλάττω περιφραστικῶς· περὶ τὰ αὐτά γὰρ, φησὶν, οὐ περὶ τὰ ἀντικείμενα ἐνδέχεται ἀληθεύειν τὸν αὐτὸν δοξάζοντά τε καὶ λόγῳ ἀποφαινόμενον. Εἶτα ἀποδείκνυσι τὴν ἐλάττω λέγων, ὅτι οὐκ ἐνδέχεται τὰ ἐναντία ὑπάρχειν τῷ αὐτῷ, ὥστε οὐδ’ ἅμα εἶναι ἀληθῆ ἐνδέχεται.* Ἐναντία δὲ νῦν λέγει τὰ ἀντικείμενα, τῷ τοῦ εἴδους ὀνόματι τὸ γένος καλῶν, ὡς ἐν πολλοῖς εἶθε ποιεῖν. Καὶ ἡ ἔκθεσις τοῦ παρόντος λόγου ἐστὶ τοιαύτη.

25 Αἱ ἐναντία δόξαι καὶ ἀποφάνσεις εἰσὶ περὶ τὰ ἀντικείμενα. Ἀλλ’ αἱ συναληθεύουσαι δόξαι καὶ ἀποφάνσεις οὐκ εἰσὶ περὶ τὰ ἀντικείμενα διὰ τὸ μὴ δύνασθαι ὑπάρχειν τῷ αὐτῷ ἅμα τὰ ἀντικείμενα, ὥστε μηδὲ συναληθεύειν αὐτὰ δύνασθαι. Αἱ ἄρα δόξαι καὶ αἱ ἀποφάνσεις αἱ ἀληθεῖς οὐκ εἰσὶν ἐναντία ἀλλήλαις, καὶ οὕτως ἔπεται ὅτι ἀληθῆς ἀληθεῖ δόξα οὐδέποτε ἐστὶν ἐναντία, οὐδὲ λόγος ἐναντίος ἐστὶν ἀληθεῖ λόγῳ. Καὶ αὕτη ἡ ἀπόδειξις καθόλου ἐστὶ, καὶ οὐ δεῖ ταύτην ἐφαρμόζειν τῇ μερικῇ ταύτῃ ὕλη

f. 211^v τοῦ παρόντος τμήματος, ὡς οἱ ἐξηγηταὶ βούλονται· | καθόλου γὰρ ἀπο-

* περὶ τὰ ἀντικείμενα

25 et 26 ἀποφάσεις BC

φηνάμενος τὰς συναληθευούσας δόξας καὶ ἀποφάνσεις μὴ εἶναι ἐναντίας, γυν ὕστατον, μετὰ τὸ συμπληρῶσαι τὴν προκειμένην αὐτῷ ὑπόθεσιν, ἀποδείκνυσι τὴν τοιαύτην πρότασιν, καὶ ἔστιν ἀληθῆς ὁ λόγος ἐπὶ πασῶν τῶν ἀληθευουσῶν δόξων καὶ προτάσεων, ὅπου ἂν γένους τύχῃσιν οὔσαι, ὅτι ἀδύνατον αὐτὰς ἐναντίας εἶναι.

5

Ζητήματα.

Ἐν τῇ παρούσῃ ἀναγνώσει ζητεῖται ποτέρα ἐστὶ μᾶλλον ἐναντία ἀποφάνσεις, ἢ περὶ τῶν ἐναντίων κατηγορουμένων ὁμοίως ἔχουσα, ἢ ἢ περὶ τῶν αὐτῶν κατηγορουμένων ἐναντίως ἀποφαινομένη. Καὶ δὴ δόξειεν ἂν ἐναντιωτέραν εἶναι τὴν περὶ τῶν ἐναντίων κατηγορουμένων, διότι ὡς ἔχει ¹⁰ ἐν τῇ φύσει, οὕτως ἔχει καὶ ἐν τῇ τέχνῃ· ἢ γὰρ τέχνη μιμεῖται τὴν φύσιν. Ἄλλ' ἐν τῇ φύσει οὕτως ἔχει, ὅτι αἱ ἐναντία αἱ ἐκ τῶν ἐναντίων ἄκρων μᾶλλον ἀντίκεινται ἢ αἱ ἐναντίως ἀποφαινομένη ἢ γου αἱ ἀποφατικά. Καὶ ἐν τῇ τέχνῃ ἄρα οὕτως ἔξει. Ἄρα, καὶ τὰ λοιπά. Ἡ μείζων δεῖκνυται ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν Φυσικῶν. Ἡ ἐλάττων ἐν τῷ πέμπτῳ τῶν αὐτῶν, ¹⁵ διότι αἱ κινήσεις αἱ ἐκ τῶν ἄκρων ἐναντίων μᾶλλον ἀντίκεινται.

Ἐπεὶ, ὅποταν πρότασις τις ἀντικέηται δυσὶ προτάσεων ἀμφοτέραις ψευδέσει καὶ ἢ μία περιέχη τὴν λοιπὴν, καὶ οὐ τὸ ἀνάπαλιν, ἢ περιέχουσα τὴν ἑτέραν μᾶλλον ἐστὶν ἐναντία ἢ ἢ περιεχομένη. Ἄλλ' ἢ ψευδῆς πρότασις ἢ ἐκ τοῦ ἐναντίου κατηγορουμένου περιέχει τὴν ἑτέραν τὴν ἐναντίως ²⁰ ἀποφαινομένην περὶ τοῦ αὐτοῦ κατηγορουμένου, καὶ οὐ τὸ ἀνάπαλιν. Αὕτη ἄρα καὶ μᾶλλον ἐναντία ἐστίν. Ἡ μείζων ἐστὶ φανερά αὐτόθεν. Ἡ ἐλάττων καὶ αὐτῇ φανερά, ὅτι τὸ πᾶς ἀνθρωπὸς ἐστὶ λευκὸς περιέχει τὸ οὐδεὶς ἀνθρωπὸς ἐστὶ μέλας, καὶ οὐ τὸ ἀνάπαλιν.

Ἀλλὰ τοῦναντίον βούλεται ὁ Φιλόσοφος, καὶ αἱ τούτου ἀποδείξεις ²⁵ τέθεινται ἐν τῷ κειμένῳ.

Καὶ αὐτὸς δὲ πρὸς τοῦτο τὸ ζήτημα λέγω, προὑποτιθεὶς ὅτι ὁ Φιλόσοφος οὐ λαμβάνει ἐνταῦθα κυρίως τὸ ἐναντίον, ἀλλὰ καθὸ ἀδιαφόρως ἔχει πρὸς τὴν ἀντίφασιν καὶ τὴν ἐναντιότητα, ὡς καὶ τῷ Ἀλβέρτῳ δοκεῖ. Τούτου τοίνυν προὑποτεθειμένου, λέγω, ὅτι αἱ | ἐναντίως ἀποφαινομένη f. 212 εἰσὶν ἐναντία μᾶλλον τῶν ἐναντίων, καὶ τούτου αἰτία ἐστὶ κατ' αὐτὸν τὸν Ἀλβέρτον, ὅτι τὰ κατὰ τὸ εἶδος ἀντικείμενα μᾶλλον ἀντίκεινται τῶν κατὰ τὴν ὕλην ἀντικειμένων. Ἄλλ' αἱ προτάσεις αἱ ἐναντίως ἀποφαινομένη ἀντίκεινται κατὰ τὸ εἶδος, αἱ δὲ τῶν ἐναντίων κατηγορουμένων ἀντίκεινται κατὰ τὴν ὕλην· ὥστε καὶ τὸ συμπέρασμα. Εἰ δὲ λέγοι τις, ὅτι ³⁵ αἱ τῶν ἐναντίων ἀντίκεινται κατὰ τὸ εἶδος, διότι τὸ κατηγορούμενον ἔχει λόγον εἶδους ἐν τῇ ἀποφάνσει, πρὸς τοῦτο λέγω, ὅτι τὸ εἶδος διπλοῦν ἐστίν· ἐστὶ γὰρ τι εἶδος, ὅπερ ἐστὶν ὡσπερ τι ὑλικὸν ἐν τῇ πρὸς ἕτερον

εἶδος παραθέσει, ὡσπερ ἡ ζωότης πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα ἔχει· ἔστι δέ τι εἶδος ἔσχατον καὶ συμπληρωτικόν· τὸ γοῦν κατηγορούμενόν ἐστιν εἰδικόν τῷ προτέρῳ τρόπῳ· τὸ γὰρ κατηγορούμενον πρὸς μὲν τὸ ὑποκείμενόν ἐστιν εἰδικόν ἀληθῶς, ἀλλὰ πρὸς τὸ εἶδος τῆς τοῦ λόγου συνθέσεως ὡσπερ ὑλικόν τί ἐστι καὶ αὐτὸ μετὰ τοῦ ὑποκειμένου ὁμοῦ. Καὶ οὕτω δηλονότι ὅτι ἡ διαφορὰ τῶν προτάσεων, ἥτις λαμβάνεται ἀπὸ τοῦ ἐναντίου τρόπου τῆς ἀποφάνσεως, ἐστὶν ἀπὸ τοῦ εἶδους· ἡ δὲ λαμβανομένη ἀπὸ τοῦ ἐναντίου κατηγορούμενου ἐστὶ μάλλον ἀπὸ τῆς ὕλης.

Τότε φημί πρὸς τὰ ἐπιχειρήματα· πρὸς μὲν τὸ πρῶτον, ὅτι τῇ ἐλάττωι οὐ συγχωρῶ· καὶ γὰρ ἐν τῇ φύσει οὐ μόνον τὴν ὕλην λέγομεν ἀντικεῖσθαι τῇ ὕλῃ, ἢ τῷ εἶδει τὸ εἶδος, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀπόφασιν τῇ καταφάσει· ἢ καὶ ἄλλως δεῖ λέγειν, ὅτι ἡ ἐναντιότης διπλῆ ἐστὶν· ἢ μὲν τις ἐστὶ κατὰ τὸ πρᾶγμα, ἢ δὲ κατὰ τὸν λόγον, καὶ ἑκατέρα τούτων διπλῆ. Ἐν μὲν οὖν τῷ πράγματι δύναται μείζων ἐναντιότης εἶναι ἢ τοῦ ἐναντίου ἢ ἡ ἀποφατική, ἀλλ' ἐν τῷ λόγῳ μείζων ἐναντιότης ἐστὶν ἢ τοῦ ἐναντίου τρόπου ἢ τοῦ ἐναντίου πράγματος· καὶ οὐδὲν ἀπέχον, διότι τὸ πρᾶγμα τοῦ λόγου ἐστὶν ὁ τρόπος τῆς ἀποφάνσεως· ἡ γοῦν τῷ τρόπῳ ἀντικειμένη τῷ πράγματι τοῦ λόγου ἀντικεῖσθαι δοκεῖ, καὶ οὕτω περισώζεται καὶ ἡ τῆς τέχνης ὁμοιότης πρὸς τὴν φύσιν.

Πρὸς τὸν δεύτερον λόγον φημί, ὅτι τὴν μείζω οὐ δεῖ παραδέχεσθαι· f. 212^v τῇ γὰρ πᾶς | ἄνθρωπος τρέχει· δύο ψευδεῖς ἀντίκεινται· ἢ οὐδεὶς ἄνθρωπος τρέχει, καὶ ἢ οὐ πᾶς ἄνθρωπος τρέχει. Αὐτὰ γοῦν αἱ δύο ἀποφατικαὶ ψευδεῖς εἰσιν, ὑποκείμενου τὴν καθόλου εἶναι ἀληθῆ, καὶ ἢ μία αὐτῶν περιέχει τὴν ἑτέραν· καὶ ὁμοῦ τῇ καταφατικῇ οὐ μάλλον ἀντίκειται ἢ περιέχουσα ἢ ἡ περιεχομένη ὑπ' αὐτῆς. Ἀλλὰ μάλλον ἢ περιεχομένη, ἢ οὐ πᾶς ἄνθρωπος τρέχει, ἀντίκειται πλέον τῇ πρώτῃ τῆς περιεχούσης αὐτήν, δηλονότι τῆς οὐδεὶς ἄνθρωπος τρέχει, διότι ἡ περιεχομένη ἐστὶν ἀντιφατική, ἢ δὲ περιέχουσα ἐναντία, καὶ μάλλον ἀντίκειται ἢ ἀντιφατικῇ τῆς ἐναντίας, ὡς ἐν τῷ δευτέρῳ τμήματι δηλονότι γέγονεν. Καὶ οὕτω λύονται οἱ πρὸς τοῦναντίον λόγοι ἐν τῷ παρόντι ζητήματι, καὶ ἢ ἀλήθεια δείκνυται, καὶ οἱ καταψευδόμενοι τοῦ Φιλοσόφου ὡς γυμναστικῶς ἢ σοφιστικῶς περὶ τῆς ἐναντιώσεως τῶν ἀποφάνσεων ἐνταῦθα διαλεγόμενου ἐλέγχονται. Καὶ ἡμῖν αἱ πρὸς τὴν πραγματείαν τῶν προτάσεων τὴν περὶ ἑρμηνείας λεγομένην ἐξηγήσεις, εἰ καὶ μὴ ἰκανῶς, ἀλλὰ καὶ ἀκριβῶς ὁμοῦ καὶ ἰκανῶς τοῖς εἰσαγομένοις καὶ τῇ ἡμετέρῃ δυνάμει συμμέτρως ἀπεδόθησαν, ὡσπερ καὶ αἱ εἰς τὰς δέκα κατηγορίας, καὶ ἐτι πρὸ τούτων εἰς τὰς Πορφυρίου φωνάς· χάριν Θεῷ πάντων εἴνεκα τῶν ἄλλων καὶ τούτου γοῦν ἀναφέρουσιν· †

† : Τέλος τῆς ἐξηγήσεως τοῦ Σχολαρίου εἰς τὸ περὶ Ἑρμηνείας τοῦ Ἀριστοτέλους βιβλίον : †

B.

Annotations sur les livres d'Aristote.*

Annotations sur les livres de la Physique.

Sur le livre premier.

ΑΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΤΗΣ ΦΥΣΙΚΗΣ
 ΑΚΡΟΑΣΕΩΣ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ.

Vatic. 115
 f. 156

Ἐκ τοῦ ἄλφα.

Ἔστι περὶ τῶν ἀρχῶν τῶν φυσικῶν πραγμάτων πάντων καὶ τῶν ταύταις παρακολουθούντων πρόκειται ἐνταῦθα θεωρεῖν, ἐπεὶ τὸ εἰδέναι ὅλως καὶ ἐπίστασθαι περὶ ὅτουσδ' οὐκ ἂν γένοιτο, μὴ προγινωσκομένων τῶν ἀρχῶν καὶ αἰτίων αὐτοῦ καὶ ὀλίγη γινωριμώτερον.

Ἔστι τὸ πρότερον καὶ γνωριμώτερον διχῶς ἐστίν· ἢ τῆ φύσει, ἢ ἡμῖν. Καὶ φύσει μὲν πρότερον καὶ γνωριμώτερον τὰ ἀπλά, ἡμῖν δὲ τὰ σύνθετα. Πέφυκεν οὖν ἡμῖν ἡ ὁδὸς ἀπὸ τῶν ἡμῖν σαφεστέρων ἐπὶ τὰ σαφέστερα τῆ φύσει καὶ γνωριμώτερα, ὥστε ἀπὸ τῶν ὀλοσχερῶν καὶ συνθέτων ἐστὶ τὰ μερικώτερα καὶ ἀπλούστερα. Δεῖ γὰρ εἰδέναι, ὅτι καὶ παρὰ τῷ νῦ ἡμῶν καὶ παρὰ τῆ αἰσθήσει γνωριμώτερά εἰσι τὰ μᾶλλον συγκεχυμένα καὶ μᾶλλον καθόλου· πόρρωθεν γὰρ τι ὀρώντες προϊόν, πρότερον γνωρίζομεν ὅτι σῶμα ἐστίν, εἰθ' ὅτι ζῶον, εἰθ' ὅτι ἄνθρωπος, εἰ τύχοι· εἶτα ὅτι Σωκράτης τυχόν, κὰν τῷ νῦ δὲ πρότερον συναντᾷ τὸ ὄν ἢ ἡ οὐσία, εἶτα τὸ σῶμα, εἶτα τὸ ζῶον, εἶτα ὁ ἄνθρωπος, εἰ τοῦτο προκέοιτο θεωρεῖν· ἀλλ' ἐν τῆ παραθέσει τῆ νοεράς καὶ αἰσθητικῆς γνώσεως, γνωριμώτερά εἰσι τὰ μερικὰ τῶν καθόλου διὰ τὸ τὴν ἡμετέραν νοεράν γνῶσιν ἐκ τῆς αἰσθητικῆς ἀρχεσθαι, καὶ ἐστὶ ὀλίγον ἐντεῦθεν, ὡς ἀντιπεπονηθότως ἔχει τρόπον τινὰ ἐν ἡμῖν τὰ τῆς νοεράς καὶ αἰσθητικῆς ἐνεργείας· ἀρχομένη γὰρ ἑκατέρα τούτων ἐν ἡμῖν, ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων ἀρχεται· προκόπτουσα δὲ τὰ σύστοιχα καὶ οἰκεία προχειρίζεται πρῶτον· ἀλλότρια δὲ νῦ μὲν τὰ καθέκαστα, αἰσθήσει δὲ τὰ συγκεχυμένα καὶ ὀλοσχερῆ. Δεῖ δὲ εἰδέναι, ὡς ἐνταῦθα ὁ Φιλόσοφος τῷ καθόλου ἀντί τοῦ ὅλου χρῆται· διὸ καὶ φησί· „Τὸ γὰρ καθόλου ὅλον τί ἐστίν,“ εἰ καὶ μὴ καθάπαξ εἰκότασιν ἄμφω· ἢ μὲν γὰρ χεῖρ τοῦ Σωκράτους οὐκ ἐστίν οὔτε λέγεται Σωκράτης, μέρος οὔσα τοῦ ὅλου· ὁ δὲ ἄνθρωπος ζῶόν ἐστι καὶ λέγεται, καὶ ὁ Σωκράτης ἄνθρωπος.

* A = Vaticanus 115, f. 156-238, copie autographe de Scholarios.

“Οτι πρὸς τὸν ἀναιροῦντα τὰς ἀρχὰς οὐδεὶς λόγος. Οὐκοῦν δεῖ ταύτας πρῶτον πιστουμένους ἐπὶ τὰ ἐξῆς προχωρεῖν· οὕτω καὶ τὸ κινεῖσθαι ἀρχῇ τῶν φυσικῶν, καὶ ὁ ἀκίνητος τὸ ἐν ὑποτιθέμενος ἀναιροῖ ἂν τὴν περὶ τῶν φυσικῶν θεωρίαν.

6 “Οτι ἢ μία ἢ ἀρχὴ ἐστὶ τῶν φυσικῶν, ἢ πλείους. Καὶ εἰ μὲν μία, ἢ ἀκίνητος, κατὰ Παρμενίδην καὶ Μελίσσον, ἢ κινουμένη, ὡς ἄλλοι ὑπέ-
f. 156^v θεντο, οἱ καὶ | φυσικοὶ ἂν λέγουσιν· διὰ τὸ σφίξειν τὴν κίνησιν, ἥς ἀνευ οὐκ ἂν εἴη φύσις. Τούτων δὲ οἱ μὲν ὕδωρ, οἱ δὲ ἀέρα, οἱ δὲ πῦρ, οἱ δὲ τὸ μεταξὺ εὐλογωτέως τὴν ἀρχὴν ἔλεγον ταύτην. Εἰ δὲ πλείους εἰσὶν, ἢ
10 πεπερασμένοι, ὡς Ἐμπεδοκλῆς ἐδόκουν καὶ ἄλλοις· ἢ ἄπειροι, κατὰ μὲν Δημόκριτον γένει μὲν ἀδιάκριτοι, σχήμασι δὲ καὶ εἶδеси διαφέρουσαι, ἄπερ ἄτομα ἐκάλεσεν· κατὰ δὲ Ἀναξαγόραν καὶ ἐναντίαι οὔσαι, οἷας ἐτίθει τὰς ὁμοιομερείας.

“Οτι ἡμάρτανε Παρμενίδης καὶ Μελίσσος ἐν τὸ ἐν εἶναι καὶ ἀκίνητον
16 λέγοντες, ὁ δὲ Μελίσσος καὶ χειρόν, ἄπειρον προστιθείς· καὶ εἰς ἄτοπα καὶ ἀδύνατα· πλείω τὴν θέσιν ἀπάγει, καὶ τὰ ἐκείνων ἐλέγχει κινήτικα, καὶ τοῦτο λόγους λύει· καλῶς, κἀντεῦθεν συνίστησι μὴ ἓν, ἀλλὰ πλείω εἶναι τὰ ὄντα.

“Οτι οἱ μίαν λέγοντες, κινουμένην δὲ, ὡς Θαλῆς μὲν καὶ Ἴππων, τὸ
20 ὕδωρ, Ἀναξίμενης δὲ τὸν ἀέρα, Ἡράκλειτος δὲ καὶ Ἴππαλος, τὸ πῦρ, Διογένης δὲ τὸ μεταξὺ πυρὸς καὶ ἀέρος, ὁ Ἀπολλωνιάτης ἢ τὸ μεταξὺ ἀέρος καὶ ὕδατος· τὴν γὰρ γῆν οὐδεὶς εἶπεν ἀρχὴν τῶν φυσικῶν διὰ τὸ παχυμερές καὶ ἀντίτυπον ἴσως· οὗτοι τοίνυν ἐγγυτέρω ἦλθον τῆς ἀληθείας τῶν προτέρων· ἐκ γὰρ τοῦ ἐνὸς παρ’ αὐτοῖς ὑποκειμένου καὶ στοιχείου
25 μανώσαι καὶ πυκνώσαι τὰ ἄλλα γίνεσθαι· ἔλεγον, οἷον τὸν ἀέρα μανώσαι μὲν πῦρ, πυκνώσαι δὲ ὕδωρ ποιεῖν· καὶ τὸ ὕδωρ εἶτι πυκνούμενον γῆν, καὶ ἐξ αὐτῶν αὐθις τὰ σύνθετα γίνεσθαι. Ὡστε καὶ μίαν καὶ πλείους πως ἔλεγον τὰς ἀρχὰς. Τούτοις καὶ Πλάτων συνάπτει, εἰ καὶ διαφέρεται ἄλλως. Οἱ μὲν γὰρ τὴν ὕλην καὶ τὸ ὑποκείμενον ὡς ἓν ἔλεγον, τὰ δὲ
30 ἐναντία ὡς εἶδη καὶ διαφοράν· Πλάτων δὲ τὴν μὲν δυάδα καὶ τὰ ἐναντία, ἦγουν τὸ μέγα καὶ τὸ μικρόν, τὴν ὕλην ἐτίθει, μικρόν μὲν ὡς ἀόρατον καὶ ἀμέγεθες, μέγα δὲ ὡς ἀόριστον καὶ πάντων δεκτικόν, τὸ δὲ εἶδος τὸ ἐν. Ἀλλὰ καὶ Ἐμπεδοκλῆς καὶ Ἀναξαγόρας τρόπον τινὰ καὶ μίαν καὶ
35 πολλὰς τὰς ἀρχὰς λέγουσι· καὶ τοῦτο δείκνυσιν ἐκ τοῦ ἐκάτερον αὐτῶν τῷ πλήθει τῶν ἀρχῶν τὸν μὲν Ἀναξαγόραν τὸν πάντων ἐπιστάτην καὶ
f. 157 ποιητὴν γοῦν ἐφιστάν, Ἐμπεδοκλέα δὲ τὸ νεῖκος καὶ τὴν φιλίαν | τῇ ἐκκρίσει· τούτων καὶ τῆ συνάψει.

“Οτι εἰ ἄπειροι αἱ ὁμοιομερείαι· κατὰ Ἀναξαγόραν, αἱ ἀρχαὶ δηλονότι ὅπως ἂν ἄπειροι εἴεν εἴτε μεγέθει· εἴτε ἀριθμῷ, ἢ εἶδει, ἢ ποιῷ, καὶ
40 ἄγνωστοι· ἂν εἴεν ἢ ἄπειροι καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν· ἀλλὰ καὶ αἱ ἄλλαι περὶ

τῶν τοιούτων ὁμοιομερειῶν θέσεις αὐτοῦ, ὅτι ἐν ἀλλήλαις εἰσὶ. Καλοῦνται δὲ τῷ πλεονάζοντι, καὶ αἱ λοιπαὶ θέσεις αὐτοῦ περὶ αὐτῶν ἐλέγχονται, καὶ εἰς ἀντίφασιν αὐτῇ περιάγονται, ὥστε βέλτιον ὑποθέσθαι τοὺς πεπερασμένας τὰς ἀρχὰς καὶ ὠρισμένας εἰπόντας εἶναι.

Ἔστι τὰ ἐναντία εἰσὶν αἱ ἀρχαὶ κατὰ τοὺς ἀρχαίους, καὶ οἱ τὸ ἐν γὰρ ὑποτιθέμενοι καὶ ἀκίνητον ἀρχὴν τῷ θερμῷ καὶ ψυχρῷ τὰς φύσεις ἐνταῦθα προάγουσιν· καὶ δείκνυσιν ὡς εὐλόγως οὕτως ἐδόξασαν ἐκ τῶν ἐναντίων γίνεσθαι πάντα τὰ φυσικὰ πολλοῖς ὑποδείγμασιν. Ἐκ λευκοῦ γὰρ τὸ μέλας, εἰ καὶ κατὰ συμβεβηκὸς τὸ μουσικόν καὶ ἐκ λευκοῦ, ὅπερ οὐκ ἐναντίον· ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν συνθέτων τὸ ἡρμωσμένον ἐξ ἀναρμόστου, καὶ τὸ ἐσχηματισμένον ἐξ ἀσχηματίστου, καὶ αἱ φθοραὶ τῶν τοιούτων ἀνάπαλιν, οἷον τὰ ἡρμωσμένα εἰς ἀναρμωστέαν, φθείρονται, πλὴν οὐ τὴν τυχοῦσαν ἀλλὰ τὴν ὀντικειμένην· ὥστε καὶ οἱ ἀρχαῖοι συμφωνοῦσιν πῶς τῆ Ἀριστοτελικῆ περὶ τῶν ἀρχῶν ἀληθεία, ὅτι τε πλείους καὶ ὅτι πεπερασμένα, καὶ ὅτι ἐν αὐταῖς εἰσὶ τὰ πρῶτα ἐναντία, ἀλλ' οὐκ εἰσὶν αἰτία καθ' αὐτά, ἀλλὰ μάλλον τοῦ ὑποκειμένου δέονται, ἐν ᾧ καὶ ὄρωεν ἂν καὶ πάσχοιεν ὑπ' ἀλλήλων. Οὐκοῦν δεῖ καὶ τρίτην ὑποκείσθαι τὴν ὕλην, ᾧ δείκνυσιν καὶ αὐτῷ συνάδοντάς πῶς καὶ τοὺς ἀρχαίους, εἰ καὶ ἄλλους ἄλλων ἐν αὐτοῖς βέλτιον ὑποτίθεσθαι δείκνυσιν.

Ἔστι ἀδύνατόν ἐστιν ἄλλην ἐναντίωσιν τῇ πρώτῃ καὶ κοινοτάτῃ ἐναντιώσει ταύτῃ συνάπτειν· πᾶσαι γὰρ ἐν παντὶ γένει ἐναντιώσεις εἰς ταύτην ἀνάγονται. Οὐκοῦν τρεῖς ἀρχαὶ τῶν φυσικῶν· ἡ ὕλη, τὸ εἶδος καὶ ἡ στέρησις.

Ἔστι πῶς μὲν εἰσὶ τρεῖς αἱ ἀρχαὶ αὗται, πῶς δὲ δύο· δύο μὲν, ὅτι ὕλη καὶ στέρησις ταυτόν εἰσὶ τῷ ὑποκειμένῳ· τρεῖς δὲ, ὅτι, διηρημένης τῆς ὕλης, νοεῖται ἡ στέρησις καὶ ἐν τῷ λόγῳ καὶ ἐν τῷ πράγματι· φαμὲν γὰρ ἐξ ἄμουσου γίνεσθαι μουσικόν, καὶ τὸν ἄμουσον μουσικόν γίνεσθαι, καὶ ἔτι συμπεπλεγμένως τὸν ἄμουσον ἄνθρωπον γίνεσθαι μουσικόν· ἐν δὲ τῷ πράγματι, ὅτι ἡ μὲν ὕλη, ἡ μένουσα καὶ δεχομένη τὸ εἶδος, γίνετα· τὸ δὲ τῷ πράγματι, ὅτι ἡ μὲν ὕλη, ἡ μένουσα καὶ δεχομένη τὸ εἶδος, γίνετα· f. 157^v τὸδε τι· οὐ γὰρ ἀντίκειται τῷ εἶδει· ἡ δὲ στέρησις οὐχ ὑπομένει, τοῦ εἶδους ἐπιόντος· ἀντίκεινται γὰρ καὶ ἀλλήλων εἰσὶ φθαρτικά, καὶ οὐ μένει τὸ ἄμουσον, τοῦ μουσικοῦ γινομένου, ἀλλὰ φθείρεται, ὡς καὶ τὸ ἀνάπαλιν.

Ἔστι ἐπὶ μὲν τῶν ἄλλων γενῶν εἶχον κατηγοριῶν τότε τι λέγομεν γίνεσθαι τὸ γινόμενον· ἐπὶ δὲ τῶν οὐσιῶν μόνων ἀπλῶς γίνεσθαι, ὅλον ἄνθρωπος γίνετα ἀπλῶς, μουσικὸς δὲ ἄνθρωπος γίνετα· δεῖ γὰρ ὑποκείσθαι τι τῷ γινομένῳ, κοινὸν δὲ πᾶσι γένεσιν ὑποκείμενον ἢ οὐσία· ὅπου γε καὶ ἐπὶ τῆς οὐσίας ἕτερον τρόπον ἀνάγκη διωρισθῆαι τι ὑποκεί-

μενον, ἀλλ' ὡς ἀρχὴν ἐξ ἧς γίνεται, ὡς ἐπὶ τῶν ζώων καὶ φυτῶν τὸ σπέρμα, ἀφ' οὗ ἡ γένεσις αὐτῶν.

Ὅτι τῶν γινομένων ἀπλῶς τὰ μὲν γίνονται μετασχηματίσει, ὡς ὁ ἀνδριάς ἐκ χαλκοῦ·* τὰ δὲ προσθέσει, οἷον τὰ αὐξανόμενα· τὰ δὲ ἀφαιρέσει, οἷον ἐκ λίθου ἵππος· τὰ δὲ συνθέσει, ὡς οἰκία· τὰ δ' ἀλλοιώσει, οἷον τὰ τρεπόμενα κατὰ τὴν ὕλην. Πρόδηλον οὖν, ὅτι πάντα τὰ οὕτω γινομένα ἐξ ὑποκειμένων γίνεται, ὥστε πᾶν σύνθετον ἐξ ὕλης καὶ εἶδους, εἶτουν τοῦ ὑποκειμένου καὶ ὁ γίνεται.

Ὅτι ἡ αὐτὴ ὕλη εἰπτόν τι νοεῖται· τό τε ὑποκείμενον καὶ ἡ στέρησις, ἐξ ἧς ἡ μεθ' ἧν κατὰ τὸ πεφυκὸς γίνεται· τὸ εἶδος· ὥστε πῶς μὲν δύο αἱ ἀρχαὶ καὶ τὰ στοιχεῖα τῶν γινομένων, εἶδος καὶ ὕλη· πῶς δὲ τρία. Ταῦτα μὲν τὰ κατ' αὐτά. Τρίτον δὲ ἡ στέρησις κατὰ συμβεβηκός, ὡς εἶναι· τὸ ὑποκείμενον ἀριθμῶ μὲν ἓν, λόγῳ δὲ δύο, ὡς ὕλη καὶ στέρησις, εἰ καὶ ὕλη μὲν ἀριθμητόν, ἡ δὲ στέρησις νοήσις καταληπτὴ ἓν ὕλη. Τρόπον δὲ ἕτερον οὐκ εἰσὶ τρία τὰ στοιχεῖα, τό τε ὑποκείμενον καὶ τὰ ἐναντία· ἵκανόν γάρ τὸ ἕτερον τῶν ἐναντίων ἦτοί τὸ εἶδος τῆ αὐτοῦ παρουσίας ἢ ἀπουσίας ποιεῖν τὴν μεταβολήν. Ἔστι δὲ ἡ ὑποκειμένη ὕλη ἐπιστητή, κατὰ ἀναλογίαν· ὡς γὰρ πρὸς ἀνδριάντα χαλκός, οὕτω ξύλον πρὸς κλίνην.

Ὅτι τινὲς τῶν ἀρχαίων ἀνῆρουν γένεσιν εἶναι· ὥστε καὶ φθοράν, λέγοντες ὅτι τὸ γινόμενον ἢ ἐξ ὄντος γίνεσθαι δεῖ, ἢ ἐκ μὴ ὄντος· ἐκάτερον δὲ ἀδύνατον· δεῖ μὲν γὰρ τι ὑποκείσθαι, ἐξ οὗ γίνετ' ἄν, ὥστε πῶς ἐκ μὴ ὄντος καὶ τὸ ὄν πῶς ἔστι γίνεσθαι, ὥστε οὐκ ἐξ ὄντος γίνεται. Ἡ τοιαύτη τοίνυν ἀπορία τῶν ἀρχαίων ἐκ τῆς θέσεως τῶν τριῶν στοιχείων λύεται καλῶς· γίνεται γὰρ τὸ γινόμενον πῆ μὲν ἐξ ὄντος διὰ τὴν ὕλην, πῆ δὲ ἐκ μὴ ὄντος διὰ τὴν ἐν αὐτῇ στέρησιν. Καὶ ἄλλως λύεται, ὅτι ἡ ὕλη ἔστι μὲν ὡς δύναμις· οὕσα πρὸς τὸ εἶδος, οὐκ ἔστι δὲ ὡς μὴ

* f. 158^v rempli par ce tableau, où plusieurs mots sont à peine lisibles. Ce bronillon ne fait pas corps avec le texte.

Τοῦ ἀνδριάντος ποιητικὸν αἴτιον.

ἢ καθ' αὐτό ἐστιν	οἷον ὁ ἀνδριαντοποιός
ἢ κατὰ συμβεβηκός	οἷον ὁ Πολύκλειτος
καὶ ἢ προσεχῶς	ὡς ἀνδριαντοποιός ἢ Πολύκλειτος
ἢ περαιτέρω	οἷον ἀνθρωπος ἢ τεχνίτης
ἢ ἔτι πλησιαιότερα	οἷον ζῶον
ἢ ἀπλῶς	οἷον ἀνδριαντοποιός ἢ Πολύκλειτος.
ἢ συμπελεγμένως	οἷον ἀνδριαντοποιός Πολύκλειτος
ἢ καὶ περαιτέρω	οἷον ἀνδριαντοποιός τεχνίτης καὶ Πολύκλειτος
ἢ ἐντελής	ὁ ἀνδριαντοποιός
ἢ δύναμις	ὁ ἀνδριαντοποιός

Suivent deux mots illisibles.

οὐσα ἐνεργεία πρὸς τὸ εἶδος λαβεῖν· τὸ γὰρ εἶναι καὶ τὸ μὴ εἶναι δυνάμει τε καὶ ἐνεργεία λέγεται, ὥστε τὸ γινόμενον πῆ μὲν ἐξ ὄντος, πῆ δὲ ἐξ μὴ ὄντος γίνεται. Καὶ ἄλλους δὲ προστίθῃσι τρόπους τοῦ λύεσθαι τὴν ἀπορίαν τῶν ἀρχαίων ἐκ τῶν καθ' αὐτὰ ποιούντων ἢ πασχόντων, καὶ κατὰ συμβεβηκός, ὡσαύτως δὲ καὶ τῶν ἐκατέρως οὕτω γινομένων. 5

Ὅτι τὸ εἰρημένον πρὸ μικροῦ, ὅτι λόγῳ δύο εἰσὶν ἢ τε ὕλη καὶ ἡ στέρησις, δείκνυται οὕτως. Ἡ γὰρ ὕλη καθ' αὐτό, ἡ δὲ στέρησις κατὰ συμβεβηκός, ὡς ἐν αὐτῇ θεωρούμενης. Ἔτι, ἡ μὲν στέρησις οὐκ ἔστι καθ' αὐτό, ἡ δὲ ὕλη οὐκ ἔστι κατὰ συμβεβηκός διὰ τὴν ἐν αὐτῇ νοουμένην στέρησιν· καὶ ἡ μὲν ὕλη ἐγγύς πως τῆς οὐσίας ἐστίν· ἡ δὲ στέρησις 10 οὐδαμῶς.

Ὅτι ἡ ὕλη συναίτιός ἐστι τῶν γινομένων τῇ μορφῇ εἴτουν τῷ εἶδει ὑπομένουσα, ὡπερ ἡ μητήρ ἢ τὴν ὕλην παρέχουσα· καὶ ἔτι αὕτη ἐστὶν ἡ ἐφιεμένη τοῦ εἶδους εἰς αὐτοτέλειαν τῶν ὄντων καὶ γινομένων· οὐ γὰρ ἡ στέρησις ἐφίεται τοῦ εἶδους, ὅτι ἐναντίον ἐστί, φθαρτικὰ δὲ ἀλλήλων 15 τὰ ἐναντία, καὶ οὐδὲν ἐφίεται τοῦ φθείροντος αὐτό· οὐδὲ τὸ εἶδος ἑαυτοῦ ἐφίεται, ὅτι μηδέ ἐστὶν ἐνδεές ἑαυτοῦ· ἐφίεται δὲ τι τοῦ ἐλλείποντος ἑαυτῷ πρὸς τελειότητα.

Ὅτι ἡ ὕλη ἀγέννητος· πᾶν γὰρ τὸ γινόμενον ἐκ τινος ὑποκειμένου γίνεται, τοῦτο δ' ἐστὶν ἡ ὕλη, καὶ οὐκ ἂν ἐξ ἑαυτῆς γίνετο· οὕτω γὰρ 20 γίνοιτ' ἂν τὸ ὄν· ἔτι καὶ ἀφθαρτός ἐστὶν· τὸ γὰρ φθειρόμενον οὐκ εἰς τὸ μὴ ὄν φθείρεται, ἀλλ' εἰς τι, ἐξ οὗ τὴν ἀρχὴν ἢ γένεσιν· φθείροιτο ἂν οὖν ἑαυτήν, καὶ οὕτως εἴη ἂν ἐφθαρμένη πρὸ τοῦ φθαρῆναι.

Ὅτι ἐντεῦθεν χρὴ τὴν ὕλην οὕτως ὀρίζεσθαι· ὕλη ἐστὶ τὸ πρῶτον ὑποκείμενον ἐκάστῳ, ἐξ οὗ γίνεται τι ἐνυπάρχοντος μὴ κατὰ συμβεβηκός· 25 πρόσκειται δὲ τὸ μὴ κατὰ συμβεβηκός διὰ τὴν στέρησιν: —

Sur le livre II.

Ἐκ τοῦ βῆτα τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως.

f. 159 v

Ὅτι τῶν ὄντων καὶ γινομένων τὰ μὲν εἰσὶ φύσει καὶ γίνεται, τὰ δὲ ἐ' ἄλλας αἰτίας, ὡς τὸ ἀπὸ τύχης καὶ αὐτομάτου γινόμενα, οἷον τὸ 30 σκάπτοντά τινα ἐπὶ φυτεία ἢ θεμελίῳ εὐρεῖν θησαυρόν, ἢ λίθον πεσόντα τυχεῖν ἐπιτήδειον εἰς καθέδραν· ἔτι, ὡς τὰ ἐκ προαιρέσεως γινόμενα ἐν τοῖς ἔχουσι λόγον καὶ ὄρεξιν ἢ φαῦλα λεγόμενα, ἢ ἀγαθὰ· ἀγαθὰ μὲν, ἂν κατὰ λόγον ὀρθὸν γίνωνται· τοῦναντίον δέ, ἂν μὴ κατὰ λόγον ἀλλ' ὀρέξει μᾶλλον ὑπὸ λόγου μὴ ἀγομένη· ἔτι, ὡς τὰ τεχνητά, οἷον 35 κλίνη, οἰκία, ἱμάτιον καὶ τὰ τοιαῦτα. Ταῦτα δὴ πάντα οὐκ εἰσὶ φύσει· οὐ γὰρ ἔχουσιν ἐν ἑαυτοῖς τὴν τῆς κινήσεως ἀρχὴν· μόνα δὲ φύσει καὶ γίνονται καὶ εἰσὶ τὰ οἰκοθεν καὶ ἐν σφίσι αὐτοῖς κινήσεως ἀρχὴν ἔχοντα